

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه موافقتنامه همکاری اقتصادی
بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلوونی»

مقدمه

انعقاد موافقتنامه‌های دوجانبه، موافقتنامه‌های منطقه‌ای و موافقتنامه‌های چندجانبه، از ابزارهای مهم در توسعه روابط میان کشورها از طریق ثبات در مقررات و ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین است که موجب ایجاد زمینه‌های لازم برای تقویت همکاری‌ها و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌شود. لایحه موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلوونی نیز یکی از توافقتنامه‌های دوجانبه است که در مقدمه آن به مواردی از جمله: ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی بین دو کشور و ارتقای سطح همکاری‌های دوجانبه و تحکیم مناسبات میان آنها اشاره شده است.

مخصوص سخن علمی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۶۵

شماره چاپ:

۵۶۷

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده به یک مقدمه و ۷ ماده اشاره دارد که در چارچوب سایر موافقتنامه‌های اقتصادی است که میان دولت جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها به تصویب رسیده است. در این لایحه پس از مقدمه به مواردی از جمله: حیطة شمول همکاری، زمینه‌های تقویت همکاری‌های اقتصادی، تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی، چگونگی اصلاح موافقتنامه، فرآیند حل‌وفصل اختلاف‌ها و مقررات نهایی اشاره شده است.

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۰۴/۲۱

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر: مطالعات

اقتصادی

۲. پیشینه قانونی موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها

بررسی سابقه تصویب موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها بیانگر تعدد این قبیل موافقتنامه‌هاست که در جدول ذیل به سابقه این قوانین اشاره شده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۵۴۳۷-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۵/۱۵

جدول ۱. تاریخچه موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها

ردیف	تاریخ	عنوان قانون
۱	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری لیتوانی
۲	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک
۳	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کرواسی
۴	۱۳۹۵/۰۸/۲۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان
۵	۱۳۸۶/۰۱/۲۹	قانون پروتکل اصلاحات و تغییرات در موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی بلندمدت مورخ ۱۴ مهرماه ۱۳۷۸ هجری شمسی برابر با ۶ اکتبر ۱۹۹۹ میلادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قزاقستان
۶	۱۳۸۳/۰۸/۱۱	قانون موافقتنامه همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ازبکستان
۷	۱۳۸۲/۱۰/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی و فنی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی بحرین
۸	۱۳۸۲/۱۰/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی بلندمدت بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قزاقستان
۹	۱۳۸۲/۰۲/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های بلندمدت اقتصادی، بازرگانی، علمی، فنی و فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ترکمنستان
۱۰	۱۳۸۰/۱۰/۰۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های تجاری و اقتصادی فیما بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری هند
۱۱	۱۳۷۹/۰۲/۲۱	قانون موافقتنامه عمومی همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی، سرمایه‌گذاری، فنی، علمی، فرهنگی، ورزشی و جوانان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی عربستان سعودی
۱۲	۱۳۷۶/۰۷/۲۷	قانون موافقتنامه همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه
۱۳	۱۳۷۵/۰۸/۲۰	قانون موافقتنامه همکاری بازرگانی - اقتصادی بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری ارمنستان و ترکمنستان
۱۴	۱۳۷۴/۰۶/۲۹	قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه عمومی همکاری‌های اقتصادی، فنی و بازرگانی فیما بین کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی
۱۵	۱۳۶۷/۰۲/۲۸	قانون موافقتنامه همکاری‌های تجاری، اقتصادی و فنی بین جمهوری اسلامی ایران و دولت زلاندنو
۱۶	۱۳۵۷/۰۴/۰۱	قانون موافقتنامه بلندمدت توسعه همکاری‌های اقتصادی و صنعتی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری مردم لهستان
۱۷	۱۳۵۷/۰۲/۰۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و صنعتی و علمی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی چکسلواکی
۱۸	۱۳۵۷/۰۲/۰۵	قانون راجع به موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ترکیه
۱۹	۱۳۵۶/۱۰/۱۷	قانون موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت بنگلادش
۲۰	۱۳۵۵/۱۰/۰۸	قانون موافقتنامه همکاری اقتصادی فنی و علمی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک آلمان
۲۱	۱۳۴۶/۰۳/۲۰	موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی میان دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی رومانی برای ساخت تراکتور در ایران

مأخذ: سایت سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران.

۳. نکاتی پیرامون موافقتنامه‌های چندجانبه

الف) لوایح قانونی مربوط به موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه بعد از انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقتنامه، تهیه شده و برای تصویب به مجلس ارائه می‌شوند. **توافقات اولیه دولت‌ها** موجب می‌شود که اصلاح و تکمیل موافقتنامه‌ها در مجلس با مشکل روبرو شود، زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آنها در مجلس باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت داده و اصلاحات پیشنهادی با کشورهای طرف قرارداد مطرح شده و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس بازگردد. البته محتمل است که تغییرات از سوی دولت طرف مذاکره پذیرفته نشده و تصویب موافقتنامه با بن بست مواجه شود. به همین دلیل معمولاً در بررسی لوایح مرتبط با موافقتنامه‌ها از پرداختن به مسائل فنی کوچک و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقتنامه از ابهامات اساسی برخوردار باشد و منجر به چالش احتمالی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی شود، مجلس به اصلاح یا رد آن اقدام می‌کند.

ب) علاوه بر اینکه تأثیرگذاری مجلس در فرآیند قانونگذاری این‌گونه لوایح روشن و شفاف نیست، نظارت محسوسی نیز بر عملکرد این موافقتنامه‌ها پس از تصویب صورت نمی‌پذیرد. تاکنون ده‌ها موافقتنامه در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورهای مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است، ولی گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقتنامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و دیگر وزارتخانه‌های تخصصی به مجلس ارائه نشده است.

ج) وجود شرایط کنونی حاکم بر موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه مبنی بر تعدد موافقتنامه‌ها توأم با عدم نظارت درخصوص نحوه عملکرد و میزان اثربخشی آنها را می‌توان ناشی از مشخص نبودن اولویت‌های صنعتی و تجاری کشور در راستای تقسیم کار جهانی و منطقه‌ای، عدم ثبات استراتژی کشور در انتخاب کشورهای طرف همکاری و تأثیر بالای روابط سیاسی بر روابط تجاری و اقتصادی کشور دانست.

د) حسب ماده (۵)، این موافقتنامه می‌تواند با توافق کتبی طرفین اصلاح شود و هرگونه اصلاح باید با رعایت ماده (۷) این موافقتنامه صورت پذیرد. بند «۱» ماده (۷) طی تمامی تشریفات داخلی را برای لازم‌الاجرا شدن این موافقتنامه لازم دانسته است. بنابراین به دلیل اینکه عبارت «تمامی تشریفات داخلی» شامل تشریفات مقرر در قوانین اساسی از جمله اصل هفتادوهفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌گردد، لذا تذکر مجدد رعایت اصل هفتادوهفتم قانون اساسی (ذیل ماده واحده الحاقی) مورد نیاز نخواهد بود، لکن باید توجه داشت که هر نوع اصلاح موافقتنامه براساس مواد (۵) و (۷)، منوط به رعایت الزامات اصول هفتادوهفتم و یکصدویست و پنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است.

۴. جایگاه کشور اسلوونی در اقتصاد جهانی و میزان تجارت بین ایران و جمهوری اسلوونی

کشور اسلوونی به لحاظ تولید ناخالص داخلی (برحسب برابری قدرت خرید) رتبه ۳۱ در اتحادیه اروپا و ۹۸ را در جهان داراست. روند تجارت بین کشورمان با کشور اسلوونی بیانگر تراز تجاری منفی همیشگی در روابط تجاری کشورمان بوده است.

(میلیون دلار)

جدول ۲. میزان تجارت بین جمهوری اسلامی ایران و اسلوونی

عنوان	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۲۰۰۶
واردات	۳۰/۰۲	۲۸/۴۸	۳۳/۵۲	۳۹/۴۹	۷۶/۰۶	۵۸/۷۸	۴۶/۴۳	۷۱/۲۳	۷۷/۷۷	۴۳/۹۳
صادرات	۳/۰۹	۳/۸۲	۲/۷۴	۲۳/۱۲	۴۵/۹۷	۲۰/۵۴	۸/۹۹	۹/۷۲	۷/۷۳	۴/۵۶
تراز تجاری	-۲۶/۹۳	-۲۴/۶۶	-۳۰/۷۷	-۱۶/۳۷	۱۲/۵	-۳۸/۲۴	-۳۷/۴۴	-۶۱/۵	-۷۰/۰۴	-۳۹/۳۷

Source: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/SVN>

کشور اسلوونی به عنوان یک شریک تجاری برای کشورمان، همواره سهم اندکی از شرکای صادراتی و وارداتی کشورمان داشته است و این مسئله نیز برای کشورمان به عنوان یکی از شرکای تجاری کشور اسلوونی نیز صادق است.

(درصد)

جدول ۳. سهم جمهوری اسلامی ایران در شرکای تجاری اسلوونی

عنوان	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۲۰۰۶
واردات	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۱۵	۰/۰۸	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۲
صادرات	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۱۲	۰/۱۵	۰/۲۶	۰/۲۴	۰/۲۱	۰/۲۴	۰/۲۹	۰/۲۱

مأخذ: همان.

(درصد)

جدول ۴. سهم اسلوونی در شرکای تجاری جمهوری اسلامی ایران

عنوان	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
واردات	۰/۰۰۸۳	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱۵	۰/۰۰۱۷
صادرات	۰/۰۲۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۶	۰/۰۲۷

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران.

آمارها نشان می‌دهد که بیشترین کالای صادر شده (از نظر ارزش) کشورمان به اسلوونی از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۴ مربوط به «انگور خشک شده» بوده است و این در حالی است که بیشترین کالای وارد شده (از نظر ارزش) به کشورمان از اسلوونی مربوط به محصولات صنعتی^۱ بوده است.

نتیجه‌گیری

۱. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه **قانونگذاری** در زمان تصویب این گونه موافقتنامه‌ها و در زمینه **نظارت** بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقتنامه‌ها محدود و با موانعی جدی روبرو است، پیشنهاد می‌شود برای تصویب این موافقتنامه‌ها فرآیند به‌شکلی تنظیم شود که زمان کمتری را از **کمیسیون‌های تخصصی** (به‌ویژه کمیسیون اقتصادی که با بیشترین حجم لویح موافقتنامه روبرو است) به خود اختصاص دهند و به‌علاوه دستگاه‌های مسئول مکلف باشند گزارش عملکرد مکتوبی از **اثر بخشی موافقتنامه‌های مشابه** ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی در خصوص رد یا تصویب این گونه لویح تصمیم‌گیری کنند.

۲. شایسته است قبل از امضای پیش‌نویس موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه توسط دولت، تیپ‌های مختلف این موافقتنامه‌ها به مجلس ارائه و تأیید شود تا **اثر بخشی قانونگذار**، (در فرآیند تصویب و امضا) در راستای اصل هفتادوهفتم قانون اساسی به درستی اجرا شود.

۳. باید توجه داشت که هر نوع اصلاح موافقتنامه براساس مواد (۵) و (۷)، منوط به رعایت الزامات اصول هفتادوهفتم و یکصدوبیست‌وپنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است و درج تبصره‌ای با همین مضمون، در همین خصوص ضروری است.

۱. ماشین‌آلات و دستگاه‌ها برای تهیه یا تولید صنعتی غذاها یا نوشابه‌ها و پلی‌الکل‌ها. ۴